

Rzeszów, 15 sierpnia 2025r.

Opinia

Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji

Krajowej Izby Radców Prawnych

**dotycząca projektu ustawy z dnia 16 lipca 2025r. o mediatorach sądowych,
akredytowanych ośrodkach mediacyjnych i Krajowym Rejestrze Mediatorów
(Nr z wykazu prac legislacyjnych: UD237)**

I. Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii sporządzonej na wniosek Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych są uwagi do projektu ustawy z dnia 16 lipca 2025r. o mediatorach sądowych, akredytowanych ośrodkach mediacyjnych i Krajowym Rejestrze Mediatorów.

Jak wskazano w projekcie, w ramach regulacji zostaną podjęte działania mające na celu:

1. „Odejście od papierowych list stałych mediatorów prowadzonych przez prezesów sądów okręgowych oraz wykazów instytucji i osób uprawnionych do przeprowadzania postępowania mediacyjnego w sprawach karnych. Funkcjonujące obecnie rozwiązanie nie odpowiada zmianom zachodzącym w zakresie digitalizacji obiegu dokumentów, a ponadto prowadzenie list i wykazów w formie papierowej utrudnia ich aktualizację, zachowanie rzetelności informacji umieszczonych na listach oraz wymianę informacji pomiędzy poszczególnymi sądami okręgowymi w zakresie dostępności mediatorów prowadzących mediacje ze skierowania sądu. Funkcjonowanie papierowych list i wykazów uniemożliwia również weryfikację liczby mediatorów obecnych na tych listach i wykazach.

2. Utworzenie bazy wiedzy dla obywatela – Krajowy Rejestr Mediatorów prowadzony w formie elektronicznej umożliwi obywatelom uzyskiwanie aktualnych informacji na temat mediatorów prowadzących mediacje ze skierowania sądu i posiadanych przez nich specjalizacji oraz kompetencji. Rejestr będzie bezpłatny i łatwo dostępny za pośrednictwem strony internetowej.

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

3. Określenie standardów szkolenia mediatorów sądowych – obecnie przepisy nie zawierają precyzyjnych wymogów merytorycznych wobec mediatorów prowadzących mediacje ze skierowania sądu. Brak konkretnych i jednoznacznych standardów szkolenia skutkuje obecnością na listach stałych mediatorów osób nie posiadających rzetelnego wykształcenia i doświadczenia w prowadzeniu mediacji. Określenie standardów szkolenia i egzaminowania pozwoli podnieść jakość kształcenia przyszłych mediatorów oraz poziom prowadzenia mediacji i sporządzanych ugód.

4. Utworzenie bazy akredytowanych ośrodków mediacyjnych (szkoleniowych) – obecnie, wobec braku jakichkolwiek wymagań co do podmiotów szkolących i standardów szkolenia przyszłych mediatorów, można uzyskać wpis na listę stałych mediatorów po odbyciu krótkiego szkolenia on-line, bez jakiegokolwiek weryfikacji jakości kształcenia. Wprowadzenie obowiązku szkolenia dla osób wnioskujących o wpis do Krajowego Rejestru Mediatorów powoduje konieczność stworzenia bazy akredytowanych ośrodków mediacyjnych prowadzących takie szkolenia. Niezbędne jest przy tym określenie odpowiednich standardów przeprowadzania szkoleń i egzaminów.

5. Zebranie w jednym akcie prawnym wymagań dotyczących mediatorów – obecnie wymagania dla mediatorów wpisanych na listy stałych mediatorów oraz mediatorów wpisanych do wykazów instytucji i osób uprawnionych do przeprowadzania postępowania mediacyjnego w sprawach karnych są rozproszone w poszczególnych przepisach proceduralnych i wykonawczych. Wprowadzenie jednego aktu prawnego porządkuje obecną niekoherencję dotyczącą wymagań dla mediatorów i rozproszenie regulacji.

6. Budowanie zaufania społecznego do mediacji – budowanie zaufania społecznego do mediacji wymaga m.in. łatwo dostępnego rejestru, w którym obywatel znajdzie informacje o mediacji oraz będzie mógł wyszukać mediatora posiadającego kwalifikacje odpowiednie do danej sprawy”.

II. Uwagi odnoszące się do przepisów dotyczących mediatorów sądowych

1. W obowiązującym stanie prawnym katalog mediatorów jest uzależniony od rodzaju prowadzonych mediacji w określonych dziedzinach prawa. Ustawodawca uregulował status mediatorów jedynie w odniesieniu do czterech kategorii spraw: a) sprawy cywilne – art. 183¹ -

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

183¹⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.), b) sprawy karne – art. 23a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 46 ze zm.) oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 maja 2015 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 716), c) sprawy nieletnich – art. 57 ust. 10 ustawy z dnia 9.6.2022r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U z 2022r., poz. 1700 ze zm.), d) sprawy administracyjne – art. 96a – 96n ustawy z dnia 14 czerwca 1960r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024r., poz. 572 ze zm.) i art. 115–122 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 935 ze zm.).

Ustawa z dnia z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 334 ze zm.) w art. 157a – 157f oraz rozporządzenie z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie prowadzenia listy stałych mediatorów (Dz.U. z 2016 r. poz. 122) określa zaś zasady prowadzenia listy stałych mediatorów przez prezesów sądów okręgowych.

Poza wymienionymi grupami mediatorów, w praktyce funkcjonują również inne kategorie, których status nie jest szczegółowo unormowany w odrębnych ustawach. Różnią się one trybem prowadzenia mediacji oraz przedmiotem sporu. Do tej kategorii zaliczyć można w szczególności mediatorów akademickich, szkolnych, rówieśniczych, w sporach zbiorowych oraz społecznych. W nawiązaniu do powyższych uregulowań obecnie funkcjonują dwie kategorie mediatorów, tj.: 1) mediatorzy – bez bliższego określenia w jakich sprawach prowadzą mediacje, czyli tzw. mediatorzy ad hoc, oraz mediatorzy z listy mediatorów prowadzonych przez organizacje pozarządowe i uczelnie oraz 2) stali mediatorzy wpisani na listy stałych mediatorów prowadzonych przez prezesów sądów okręgowych.

2. Projekt zakłada wprowadzenie pojęcia „mediator sądowy” zamiast pojęcia „stały mediator” ale i pozostawienie terminu „mediator”, co sugeruje zmiana art. 16a § 1 PUSP, zgodnie z którym „w sądzie okręgowym działa koordynator do spraw mediacji, który wykonuje działania na rzecz rozwoju mediacji, zapewnia sprawną komunikację pomiędzy sędziami i mediatorami oraz mediatorami sądowymi, a także współpracuje przy organizowaniu spotkań informacyjnych” (art. 32 projektu ustawy).

Należy wskazać, że proponowana zmiana nomenklatury jest właściwa, ponieważ nawiązuje do nazewnictwa przyjętego w rozporządzeniu Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 13

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

listopada 2021 r., zmieniającym rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz. U. z 2021 r. poz. 2285). W załączniku do tego rozporządzenia, w punkcie 2 „Specjaliści”, w podpunkcie 26 „Specjaliści z dziedziny prawa, dziedzin społecznych i kultury”, w pozycji 2635 „Specjaliści do spraw społecznych” ujęto 1) mediatora pod nr 263502 oraz 2) mediatora sądowego pod nr 263507.

3. Projektodawca zakłada, że mediatorem sądowym będzie mogła zostać tylko osoba fizyczna, która:

- 1) posiada pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z pełni praw publicznych;
- 2) posiada obywatelstwo polskie, obywatelstwo innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej albo obywatelstwo innego państwa, jeżeli na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej przysługuje jej prawo podjęcia zatrudnienia lub samozatrudnienia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych w tych przepisach;
- 3) zna język polski w mowie i piśmie;
- 4) ma ukończone studia w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyska co najmniej tytuł zawodowy licencjata lub zagraniczne studia uznane w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 5) ma ukończone szkolenie bazowe i złoży egzamin bazowy lub ukończy studia podyplomowe z zakresu mediacji;
- 6) ma ukończone szkolenie specjalizacyjne i złoży egzamin specjalizacyjny lub ukończy studia podyplomowe z zakresu mediacji o specjalizacji wskazanej we wniosku, o którym mowa w art. 5 ust. 1, i złoży egzamin specjalizacyjny;
- 7) nie będzie prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 8) zostanie wpisana do Rejestru.

4. Wymóg obywatelstwa jest dosyć restrykcyjny, ale dopuszcza obcokrajowców w ramach UE/EFTA/Szwajcarii oraz na podstawie prawa UE. Zmiana ta nawiązuje do wymogów ujętych w § 4 rozporządzenia MS z dnia 7 maja 2015r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych (Dz. U. z 2015, poz. 716).

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

5. Słusznie doprecyzowano, że mediator zna język polski w „mowie i piśmie” również na wzór w/w rozporządzenia MS z 7 maja 2015r., gdyż mediacja wymaga swobodnego formułowania wypowiedzi ustnych i pisemnych, a protokół z mediacji i treść ugody są sporządzane w języku polskim i przekazywane do sądu. Niewłaściwe sformułowanie lub błędne użycie języka może prowadzić do sporów co do treści ugody lub jej nieważności. Poza tym brak biegłej znajomości języka polskiego mógłby prowadzić do nieporozumień, a nawet naruszenia praw stron.

6. W projekcie zrezygnowano natomiast z cenzusu wieku 26 lat co może sugerować, że projektodawca skupia się bardziej na wymaganiach merytorycznych, takich jak ukończenie szkoleń, zdanie egzaminów i posiadanie odpowiedniego wykształcenia niż na kwestiach formalnych. Zlikwidowanie limitu wieku może też ułatwić dostęp do zawodu mediatora osobom młodszym, które jednak spełniają wysokie standardy kształcenia.

7. Należy wskazać, że wprowadzenie wymogu ukończenia studiów przynajmniej na poziomie licencjackim daje gwarancję odpowiedniego poziomu wykształcenia ogólnego i umiejętności intelektualnych mediatora, ponieważ pracuje on z konfliktami często złożonymi prawnie, społecznie i psychologicznie, choć proponowane przepisy nie narzucają konkretnego kierunku studiów. Poza tym wymóg taki wprowadza standaryzację kwalifikacji zawodu mediatora, a także wiarygodność i zaufanie do tego zawodu, gdyż strony i sądy chętniej powierzają sprawy osobom z udokumentowanym wykształceniem wyższym.

8. Również rozdzielenie szkolenia „bazowego” i „specjalizacyjnego” jest właściwe. Celowe jest też określenie ramowego programu szkoleń bazowych i ramowego programu szkoleń specjalizacyjnych w przepisach wykonawczych (art. 13 projektu) żeby uniknąć rozbieżności jakościowych.

9. Projektodawca wprowadza również katalog podmiotów, które nie będą mogły pełnić funkcji mediatora sądowego na wzór obecnego brzmienia art. 23a § 3 KPK. Założenie to jest istotnym novum w porównaniu do aktualnych przepisów dotyczących mediacji w sprawach cywilnych, nieletnich oraz administracyjnych, które nie wykluczały wymienionych osób z kręgu mediatorów. Zgodnie z projektem będą to: sędziowie, prokuratorzy (z wyjątkiem sędziów i prokuratorów w stanie spoczynku), asesory sądowi, asesory prokuratury, aplikanci aplikacji sędziowskiej, aplikanci aplikacji prokuratorskiej, funkcjonariusze instytucji uprawnionej do ścigania przestępstw oraz ławnicy sądowi w czasie trwania kadencji, a także referendarz

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

sądowy lub asystent sędziego w sprawach rozpoznawanych w sądzie, w którym jest zatrudniony.

Założenie to jest słuszne gdyż zapewnia ono zachowanie jednej z naczelných zasad postępowania mediacyjnego tj. zasady bezstronności i niezależności mediatora. Mediator sądowy musi być postrzegany jako neutralny pośrednik, a powiązania służbowe lub funkcje w sądzie albo w organach ścigania mogłyby budzić wątpliwości co do jego obiektywizmu. Zasada bezstronności i neutralności mediatora odnosi się nie tylko do braku relacji personalnych z którąkolwiek ze stron, ale również do braku zawodowego powiązania z wymiarem sprawiedliwości lub organami ścigania. Strony powinny mieć pewność, że mediator nie będzie kierował się interesem tych instytucji. Wykluczenie takich osób jak ławnicy w trakcie ich kadencji czy referendarze sądowi w sprawach rozpoznawanych w sądzie ich zatrudnienia, zapobiega wrażeń nadużycia uprawnień lub wpływu na przebieg mediacji, a także wzmacnia transparentność i wiarygodność całego procesu mediacyjnego.

Jednak wątpliwości budzi uwzględnienie asystentów sędziego w katalogu wyłączeń w sprawach rozpoznawanych w sądzie, w którym jest zatrudniony. Wyłączenia podmiotów pełniących funkcje w wymiarze sprawiedliwości mają na celu ochronę jego wizerunku. Należy jednak zauważyć, że asystenci sędziego są pracownikami sądów pełniącymi funkcję pomocniczą. Do ich obowiązków należy w szczególności przygotowanie spraw sądowych do rozpoznania oraz wykonywanie czynności z zakresu działalności administracyjnej sądów. Nie sprawują oni wymiaru sprawiedliwości i nie są organem sądowym sensu stricto. „Nie zmieniają tego nawet wycinkowe uprawnienia asystenta sędziego określone w art. 472 KPC, gdyż czynności przez niego dokonywane są „w imieniu” przewodniczącego. Funkcje asystenta sędziego mają charakter ściśle pomocniczy, a wydawanie zarządzeń „w imieniu” sędziego (przewodniczącego) oznacza m.in., że podlegają one jego pełnej i nieograniczonej kontroli. Dodatkowo, w sprawach nieuregulowanych w ustawie do asystentów sędziów stosuje się odpowiednio przepisy o pracownikach sądów i prokuratury a nie sędziach” . Jeśli już, to wyłączenie od mediacji powinno dotyczyć spraw prowadzonych w wydziale, w którym asystent pracuje, ale nie w sądzie. Poza tym można zauważyć pewną niekonsekwencję projektodawcy, który nie wyłączył z tego grona asystentów prokuratora, podczas gdy zgodnie z obecnym brzmieniem art. 23a § 3 KPK, podmiot ten nie może prowadzić postępowania mediacyjnego.

III. Uwagi odnoszące się do przepisów dotyczących akredytowanych ośrodków mediacyjnych

Projekt zakłada, zbyt rygorystyczne wymagania dla osób, które mogą prowadzić szkolenie bazowe oraz egzamin bazowy (art. 12 projektu ustawy).

W uzasadnieniu do projektu nie wyjaśniono dlaczego projektodawca przyjął wymóg szkolenia z mediacji w wymiarze co najmniej 80 godzin. Obecnie na rynku praktycznie brak jest szkoleń jednorazowych o takim wymiarze godzin. W ofercie instytucji szkoleniowych dominują kursy 16–40 godzin, czasem podzielone na moduły. Pełne 80 godzin w jednym cyklu jest rzadkością. Wymóg ten pomija osoby, które ukończyły kilka krótszych, merytorycznie równoważnych szkoleń, które łącznie przekraczają 80 godzin. Tworzy to barierę formalną oderwaną od realnych możliwości zdobycia kwalifikacji. Wymóg może automatycznie eliminować doświadczonych mediatorów z wieloletnią praktyką, którzy nigdy nie mieli okazji ukończyć jednego tak długiego kursu. Tym samym jest to niezgodne z realiami rynkowymi – jeśli ustawodawca lub instytucja narzuca wymóg, którego w praktyce nie można spełnić przez brak oferty, tworząc sytuację nierównego dostępu. Odbycie szkolenia nie jest tak istotne jak długoletnia praktyka w prowadzeniu mediacji z różnych dziedzin. Warto zauważyć, że uchwała nr 1/2023 Społecznej Rady do Spraw Alternatywnych Metod Rozwiązywania Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości z dnia 23 marca 2023 r. w sprawie przyjęcia standardów szkolenia mediatorów wprowadza wymóg szkolenia bazowego tylko na poziomie 40h.

Konstrukcja punktu 3 w art. 12 ust. 1, tj. „ukończone studia lub szkolenie z zakresu mediacji w liczbie co najmniej 80 godzin” sprawia, że sformułowanie „w liczbie co najmniej 80 godzin” gramatycznie odnosi się zarówno do studiów, jak i do szkolenia, choć w praktyce powinno dotyczyć tylko szkolenia, gdyż studia (licencjackie, magisterskie, podyplomowe) zawsze mają dużo więcej niż 80 godzin. Proponowane ujęcie wprowadza niezamierzoną współrzędność.

Przepis ten wyklucza również osoby, które naukowo zajmują się zagadnieniami alternatywnych metod rozwiązywania sporów, a mają wiedzę i doświadczenie niezbędne do prowadzenia szkoleń i egzaminów. Osoby zajmujące się naukowo alternatywnymi metodami rozwiązywania sporów (ADR), nawet jeśli nie mają formalnego szkolenia 80-godzinnego z samej mediacji, mogą posiadać głęboką, często szerszą wiedzę teoretyczną i praktyczną w zakresie całego spektrum metod ADR, w tym mediacji, arbitrażu, negocjacji itp. Naukowcy i praktycy akademicy często są

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

autorami publikacji, standardów czy rekomendacji w obszarze ADR. Ich wkład może znacząco podnieść poziom merytoryczny szkoleń i egzaminów. Samo ukończenie kursu 80-godzinnego jest wskaźnikiem pewnego przygotowania, ale nie gwarantuje doświadczenia ani umiejętności dydaktycznych. Z kolei osoby z dorobkiem naukowym i praktycznym w ADR mogą mieć wieloletnie doświadczenie bez takiego certyfikatu. Jeśli celem jest zapewnienie wysokiej jakości kadr prowadzących szkolenia i egzaminy z mediacji, to kryteria powinny obejmować różne drogi dojścia do kompetencji, a nie tylko ścieżkę kursową.

W konsekwencji art. 12. ust. 1 pkt 3 projektu mógłby brzmieć „ukończone studia z zakresu mediacji lub szkolenie z zakresu mediacji obejmujące łącznie co najmniej 80 godzin, albo udokumentowana działalność naukowa w zakresie mediacji lub alternatywnych metod rozwiązywania sporów, prowadzona przez okres co najmniej 3 lat, obejmująca autorstwo lub współautorstwo co najmniej 5 publikacji naukowych o charakterze recenzowanym, ujętych w wykazie czasopism naukowych ogłaszanych przez ministra właściwego do spraw nauki i szkolnictwa wyższego”.

Również wymóg doświadczenia dydaktycznego min. 100 godzin w zakresie mediacji, wyklucza osoby, które mają bogate doświadczenie praktyczne, ale nie mieli okazji do prowadzenia formalnych zajęć dydaktycznych. Przy czym nie uwzględnia nowoczesnych form edukacji, jak szkolenia online, mentoring czy superwizja, które mogą być równie wartościowe.

Natomiast właściwie przyjęto potrzebę posiadania wykształcenia wyższego magisterskiego, które daje gwarancję odpowiedniego poziomu wiedzy ogólnej. Wykształcenie magisterskie oznacza, że osoba ukończyła pełne studia wyższe, co obejmuje zarówno wiedzę specjalistyczną w danej dziedzinie, jak i umiejętności ogólne: analizowanie problemów, syntezywanie informacji, logiczne wnioskowanie. Poza tym wymóg magistra minimalizuje ryzyko, że szkolenie poprowadzi ktoś bez pogłębionej znajomości teorii i metodyki pracy. Dzięki temu program bazowy będzie rzetelny i zgodny z aktualnym stanem wiedzy.

Przygotowanie kursu i egzaminu wymaga nie tylko wiedzy merytorycznej, ale też umiejętności metodycznych i dydaktycznych — studia magisterskie często obejmują elementy krytycznej analizy źródeł i metodologii, które są potrzebne do tego typu pracy. Uczestnicy szkolenia oraz instytucje nadzorujące mają większe zaufanie, gdy szkolenie prowadzi osoba z wyższym wykształceniem, co buduje prestiż całego procesu.

IV. Uwagi odnoszące się do przepisów dostosowujących i przejściowych oraz przepisu końcowego

W art. 37 ust. 1 projektodawca zakłada, że osoby wpisane na listy stałych mediatorów lub do wykazów instytucji i osób uprawnionych do prowadzenia postępowania mediacyjnego na podstawie przepisów dotychczasowych, w ciągu roku od dnia wejścia w życie ustawy podlegają wpisowi do Rejestru na wniosek, o ile spełniają warunki, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1–3, 7 i 8 oraz złożą oświadczenie o posiadaniu doświadczenia w zakresie prowadzenia mediacji w określonej specjalizacji wraz ze zanonimizowanymi kopiami protokołów z mediacji lub ze zanonimizowanymi kopiami umów o mediację.

Krytycznie należy ocenić obowiązek przedstawienia zanonimizowanych kopii protokołów z mediacji lub zanonimizowanych kopii umów o mediację. Pomimo zastosowania anonimizacji nadal powstaje ryzyko naruszenia poufności mediacji, gdyż np. w sprawach lokalnych lub nietypowych można często łatwo zidentyfikować uczestników na podstawie szczegółów, a mediator, ujawniając treść protokołów, naraża się na utratę zaufania stron i potencjalne naruszenie obowiązków zawodowych.

Poza tym projekt nie definiuje, w jaki sposób należy anonimizować dokumenty, co w praktyce może doprowadzić do stosowania różnych metod anonimizowania — od bardzo pobieżnych (tylko usunięcie nazwisk) po pełne zatarcie szczegółów — co rodzi ryzyko, że organ rejestrowy będzie odrzucał wnioski z powodu „niewłaściwej” anonimizacji. Poza tym założenie to rodzi nadmierne obciążenie biurokratyczne, gdyż mediator zobowiązany byłby do odszukania archiwalnych dokumentów, niekiedy sprzed wielu lat, pomimo że nie miał dotychczas obowiązku ich przechowywania. Należy wskazać, że brak jest wymogu zawierania umów o mediację w formie pisemnej — w praktyce bowiem mediacja często rozpoczyna się na skutek złożenia przez stronę wniosku o przeprowadzenie mediacji oraz wyrażenia zgody przez drugą stronę, co skutkuje przystąpieniem do mediacji, a nie zawarciem odrębnej umowy w formie pisemnej. Poza tym wymóg taki może faworyzować mediatorów działających w dużych instytucjach, które mają system archiwizacji, kosztem mediatorów indywidualnych.

Za mniej inwazyjną i bardziej adekwatną alternatywę należy uznać weryfikację doświadczenia mediatora na podstawie rejestrów sądowych, potwierdzających pełnienie przez niego funkcji mediatora w określonych kategoriach spraw oraz wskazujących datę jej rozpoczęcia.

V. Podsumowanie

Projekt ustawy o mediatorach sądowych ma na celu wprowadzenie spójnych i jednolitych rozwiązań w zakresie statusu, kwalifikacji oraz zasad działania mediatorów powoływanych do prowadzenia mediacji w sprawach sądowych. Obecny stan prawny, wynikający w szczególności z przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz przepisów procedur sądowych, określa jedynie ogólne kryteria wpisu na listy stałych mediatorów prowadzone przez prezesów sądów okręgowych. Brak jednolitego standardu kwalifikacyjnego i organizacyjnego skutkuje znacznym zróżnicowaniem wymogów oraz praktyki w poszczególnych okręgach sądowych, co ogranicza zaufanie stron postępowania do instytucji mediacji.

Projekt przewiduje stworzenie wyodrębnionej kategorii mediatorów sądowych (pozostawia też kategorię mediatorów), których kwalifikacje i sposób powoływania, będą jasno określone w ustawie. Wprowadzenie jednolitych wymogów w zakresie wykształcenia, doświadczenia zawodowego, ukończonych szkoleń oraz obowiązku doskonalenia zawodowego przyczyni się do podniesienia jakości prowadzonych mediacji.

Ponadto projekt zakłada utworzenie centralnego, jawnego Krajowego Rejestru Mediatorów, integrującego dotychczas rozproszone listy prowadzone przez prezesów sądów okręgowych. Rejestr ten, dostępny online, umożliwi stronom i sądom łatwe wyszukiwanie mediatorów według określonych kryteriów, takich jak specjalizacja, doświadczenie czy znajomość języków obcych.

Opinię sporządziła:

Dr hab. Aneta Arkuszewska, prof. UR

Radca prawny/ Stały mediator Sądu Okręgowego w Rzeszowie

**Mediator stały Sądu Polubownego przy Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej
Polskiej**